Abadiño'n San Blasetan...

Feri famatua, txapelketa bikaiña, Idi-probak ta gazte jaia aipagarrienak izan dira aurten

Onela asten da euskal kanta zar bat. Eta urteetan aurrera doazanak, gure gazteak aztuta edo ikasi bagarik daukien arren, biotz-min artez asko kanta oi dabe orainitse be. Ez gero zergaiti barik. Urkiola'n San Antonio ta Abadiño'n San Blas, biok Abadiño'ko lur barruan, gurtiz antxiñakoak dira. Erdi-arokoak edo Bizkai'ko kondairan. Atzokoak eztirala, beraz, jai biok erakarpen ikatsgarri dabe gaur be euskaldunen biotzetan.

FERI-LEKUAN

Lendik be sarri samar Abadiño'n izana nazan arren, aurten San Blas jaian zeregin berezia nebala-ta —Meza Nagusian Santuaren itzaldia—, goizetik artu naz. Zapatua igogu. Atzo eguraldi ederra egin eban, baiña bart euria ta txingorra izan da Anboto ta inguruko artzan. Bilbo' kaitz-puntak zuri agiri dira. Bilbo'tik Elorrio'rako trena bederatzi ta erdietan eldu da, andra ta gizonez, zar ta gaztez bete-bete egiñik. Ni bertan. Orduko be ba-zan jenterik, eleizara bidean eta feri-lekuan. Batzuk Basi deunari otoitz egitera doaz eleizara feri-lekuan, barriz, bakotxak diardu bere zera egokitzen, salgeiak erakustokietan eratzen.

Amaiketan da Meza nagusia. Ta ni denpora emonez, zazpi begi nabil ferileku gauza guztiak arakatu bearrez. Eskumatik asita, emen zenbat landara klase! Fruta-landaretan, sagarrak, madariak, milikotoiak, kipulak eta abar; piño-landaretan, be, mota guztietatik, insignis ta alertze geienik: millako 400 pezetan batzuk, beste batzuk garestiago; aurrenik, zer jasoko be, garestiago jarri oi dabez, azkenerantza merkatuaz.

Abereetan danetatik agiri da: bei, idi, txal, mando, zaldi, beor ta asto. Zegan saltzen ete? Goi samar dabiltz: oggetasei illabeteko astotxo bategaitik, neure aurrean, 4.500 pezeta eskatu ebazan baserritar batek. Zaldi txikiak 6.000 bat pezetan dabiltz, eta beiak 30.000'tik gora. Beor ta zaldi, asko ta asko, igaz lez, Prantzi'ra okelarako salduko ei dira. Emen txal txiki piño ederra, otzak illik! Txalak gaur, baserrian, loditu ta saldu, lan gitxiagoz irabazi geiago ei danak. Onela egin daroe, antxiña-antxiñatik, gure auzoko santandertarrak.

Makina ta baserrirako tresna kontuan be sail aundiak dagoz. Igaz baiño naikoa geiago: igaz 22 *stand* egon ei ziran, aurten 30'tik gora. Oraintxe diardue euren lekuetan jarten. Andi ta txiki, guztietariko makiñak agiri dira: traktorak, goldeak, areak, bedar-ebatekoak, artoberde ta abar txikitzekoak, eskuko makinak geienak: aizkorak, atxurrak, basoetarako moto-zerrak, apeak zuritzeko tresna bereziak, kirtenak, zapak, ugelak: itz baten, gaur gure baserritarrak, bere bizimodu aurreratuan bear dauan guztia. Dirua izan ezkero, ba-da emen zer erosia. Niri, baiña, kezka biurri batek barruan kili-kili: «Gure baserri-gizonak onakorik erosi bai ete?».

Eta aidean geratzen dan itaun au, ezta gero erratzoi bakoa. Zerbait ezagutzen ditut gure baserritarrak. Eta eurak, lenengo, idi-probetan jokatuko dabe ekarri daben diru-mordotxoa. Gero, zerbait geratzen bada, edo irabazi... Gure gizonak, izan be, probazaleak doguz, eta dirujokatzailleak. Diñoenez, gipuzkoarrak, bizkaiterrak baiño geiago dira orretan. Bakotxak izan bere griña! Dana dala, oraintxe be, zerogiñal Dana dala, oraintxe be, ferialekua itxita egon arren, or dabiltz aldra batzuk ikusmiran, orduari luze eritxita, antza. Or baita diru bazuk be, ule-luze ta zatpail, gure yeye ta bizardunak lez edo, dirua nun an begia. Batek neure aurrean asto bat erosi nai dau; gure murka egiñik, errena dala. Bai, ba, eurak olakoetan erriaeak dira-ta, beleak pertzari esana. Amaikak laster. dirala-ta eleizaruntz abiatu naz.

JAI ERATZAILLEAK

Bide ta kale-ertzak jentez beterik dagoz. Jenteari ta berbildunai nundik nora ibilli esateko, or dabilkiguz gazte taldeak, txapel zinta kolorezkoz jantzita; abadiño'ko gazteak doguz, San Blas jai eratzailleak, ara ta ona begi-zoli dabiltzanak; bakotxak dau bere arloa zortziamar eguneko jaietan. Gazteak, anizta oarrikasiz urri, asmotsuak doguz; eta Abadiñokoak, nik uste, jai onetan euren nortasuna, zen ona ta buru-jantzia erakutsi dauskue. Emen ezta bear erriko goraberak zaintzeko ta ganoraz aurrera eroateko, ez erri-agintaririk ez txapelokerrik. Erria beti, ta gazteak atan be, zen onekoak.

San Blas jaiai merezi daben gara ezarteko, gazteokaz batera izan dira beste antolatzaille batzuk be: Abadiño'ko Udala, Gerediaga alkartea, Durango'ko Baserri-Zabalkundea, ta Abere-sendalari alkartea; onei, barriz, laguntza indartsua eskiñi dautse Bizkai'ko Erasketxeak eta beste industri-etxe batzuk. Guztion nai zindoaz, iñoizkorik ondoen tajutu dira aurten otsaillaren 3'garreneko jaiak. Bizkai'tik, Gipuzkoa'tik, Araba'tik eta urrinagotik be jente pilloka datorren ezkero, San Blas jaiok buruz ta zentzunez eratu ta ospatzea merezi dau.

Egitarauan datorrenez, amaika-amaiketan asi da meza nagusia. Erriko eleiza oso ederra dozu, luze ta zabala, Bizkai'ko ederrenetarikoen artekoa, millaka batzuk arima barruan artzeko naikoa dana. Bete-beterik dago. Aurretik be beste meza batzuk izan dira ta orreitan be jentetza ederra egon dala diñoe. Orixegaitik, gaur Abadiño'ra eldu dan jentea ezta feria ta idi-probak ikustera bakar-bakarrik etorri. San Blasek ba-dau oindiko zale ta deboturik. Millaka asko auzpartu dira santuaren aurrean, eta biotzdardar, laguntza eskatu dautsoe bearrizan eta estualdietarako. Meza aurretik, eleiz-bira Santuaren irudiaz. Koruan Perossi'ren mezea abestu dabe, oso ederto. Meza ostean ogia, ardoa, arnariak eta gaiñerakoak onetsi dira San Blas'en omenez. Eta azkenez, Santuaren erlikiari mun emotea: goiz ta arratsalde, atertu barik, txandaka ibilli dira eleiz-gizonak arazo ortan, fedetsu aurreratzen zan jenteari aukera geiago emotearren.

Nik, au ikusirik, diñot: «Euskalerrian ba-da fedea, oraindik!». Lur-arazoetan, egia, geiagi sarturik gabiltz; baiña ba-dogu ezpiritu-deia barruan kezkati; ez, euskaldunak eztau erraz galduko antxiña-antxiñatik —aitz-zuloetan bizi zanetik, antza— barruan josirik daroan erlejiño-konturapen bizia. Gaur be, une larrian bizi garean arren, eztautso errez bereari itxiko. Gaur beintzat orrela ikusi dogu Abadiño'ko eleizan: goiz eta arratsalde jentetza andia, Santuaren oiñetan auzpez.

Martin Gastelu, Patxi Lebario ta Kondia, auren omenaldi saioan, Abadiño'ko probaleku zaarrean.

TXAPELKETA BIKAIÑA

Baserriakaz naikoa istillu darabilgu aspaldion, geure bizileku zarrari eutsi naita. Bee-aldeetan zenbat tailler ta pabrika ugaritu yakuz, ta ez da errez andik eta emendik ainbat zergaz, petxuz ta nekez beteriko baserriari eustea. Alan be, toki askotan beintzat, arek eta onek lagunduta, gogo beroz erentzi eder ori zaindu gurarik, indarketa bereziak egiñaz. Oraintxe arte geure-geurea izan dana, bertan bera oso-osorik itxi nai ezpa-dogu, zerbait egin bearko: erriaren geroa indartu nairik beti, arbi-billa ta zentzunez beti, asmo barriak artu ta aurrera eroan. Lur gitxi ei dogu; ez ei dausku beronek ezer emoten; baiña lur-zati apur ori be ez yaku komeni, osoan beintzat, albora itzea. Fabrikako bearraz ta baserrikoaz, biak alkar zentzunez nastaurik, obeto ta errezago biziko gintzatekez. Baserri zati orri eusteko, barriz, alkarte batzuen artean obeto atontzen dira: kooperatibak eratu, askoren artean makiñak erosi. Abadiño ta Elorrio aldean ba-dira olako kooperatiba ta alkarteak.

Abadiño'ko jai-eratzailleak aurten, igaz baiño, toki zabalagoa eskiñi dautsoe baserri-abere ta olakoai. Igaz kooperatiba alkarteak saritu ziran; aurten, zaldi-beorrik onenai, olandar, suitzar eta erribeirik ederrenai emotea erabagi zan. Orri begira, Abadiño'ko Udalak eta Bizkai Erasketxeak sari ederrak jarri zitun igazko urte barruan baserrian aurrerapenik geien izan dauenentzako, 1967'ko urtean kortetan obekuntzarik geien egindako baserritarrentzat, eta edozein aldetik agertzen diran abererik onenentzako. Txapelketa onetan erri oneik sartzen ziran: Abadiño, Atxondo-arana, Berriz, Durango, Elorrio, Ermu, Garai, Izurtza, Mallabi, Mañari, Otxandio, Zaldibar, Euba, Bernagoiti ta Olaeta.

Sariak emotea gaur, San Blasez, probalekuan eguerdiko ordu batak inguruan. Sariketan esku artu nai ebenak, aurreko illeko 25'rako, Feriko Idazkaritzari aituten emon bear eutsoen. Maikoak olan, baserriak aurretik eta feriko bazterrak gero ikusi ta arakatu ondoren, errez emon eikeen euren epaia. Baserritar aurreratuen artean oneik izan ziran sariztuak: Leandro Jaio (Yurreta), Jabier Olaso (Matiena), Ignazio Bastida (Berriz), S. bino Urkia (Berriz), Abelino Bizkarra (Mañari), Agustin Arteaga (Abadiano), Andres Garate (Mendiola), Eusebio Jaio (Mañari), Jose M. Agirrebeitia (Miota), Gregorio Berriozabal (Gazeta-Elorrio), ta Elias Salterain (Orobio).

Igaz korietan obekuntzarik geien sarturiko baserrien artean, oneik sarituak: Orozketa'ko Ziriako Kapanaga, Berriz'ko Benigno Azpitarte, Berriz'ko Luis Astarloa, Yurreta'ko Julian Irubelarrea, Zaldibar'ko Jose L. Garitagoitia, Zaldibar'ko Franzisko Zubikarai, Berriz'ko Esteban Luzar, Mañari'ko Jose Alberdi, Mañari'ko Kandido Izuntza, ta Mañari'ko Felipe Izuntza. Konkurtsotik kanpora, sari berezi bat, kortarik onenarentzat: Berriz'ko mertzedeko monjak. Suitzar beirik ederrenarentzako saria, Mungi'ko San Roman jaunak eroan eban, eta erri-beirik onenarena, Abadiño'ko Biktor Elorriaga'k.

IDI-PROBAK

San Blas jai-eratzailleak ba-dakie, ta ondo, gure baserritarrai zer yaken atsegin. Izan be, euskaldunak beti neurtu izan dauz arri-tiraka bere indarrak; zaletasun au guztiz zarra da gure artean; begira zenbat arri gure errietako enparantzetan. Eta barruan ondo sutraiturik daroaguna ezin errez geuz ndik astindu.

Abadiño'n arartsaldeko lau t'erdietan da, probaleku estaldu barrian, indar-neurketa. Kanpoan euria ta kazkabarra, baiña emen demarako giro egokia. Sariak be ez dira makalak. Lenengoa, 20.000 pezeta ta Udalaren kopa; bigarrena, 15.000 pezeta ta Bizkai'ko Industri alkartaearen kopa; irugarrena, pezeta 15.000 ta «Gaceta del Norte»ren kopa; laugarrena, 10.000 pezeta ta «El Correo Español»-en kopa; bostgarrena, 9.000 pezeta ta «Hierro»-ren kopa; seigarrena, 8.000 pezeta ta Tabarna Zarra'ren kopa, ta gaiñerakoak ogeta lauraiño. Arria 2.000 kilokoa. Gabeko 10'etan egingo da bigarren saioa, ta San Blas Txikiz, ordu berean, irugarrena. Andik eta emendik, idi-buztarri ostekaz, ainbat probalari agertu dira baita untza ederrak osoto be; ikusleak, eurenez, ez dira geldirik egon trabesean edo ezarrian diruzko doxkak jokatuz.

GAZTEEN JAIA

Protesta garai ontan gazteak gauzak aldatu nai leukie. Zar gauza asko baztertuta itxi be abi. Kentzea, alan be, erreza da. Kenda ez, lengoa zartu egin yaku-ta, indartu, barriz jantzi ta beste oitura ederragorik aldiaren indarrez ba'dakigu, orri be lekua emon, ori da egin bear doguna. Gazteak asmotsu dira, ta Abadiño'ko jaietan, aurten batez be, zer-ikusi andia izan dabe gauzak atondu ta zaintzen. Eurei esker, ezetariko zoztor barik joan da guztia.

Gero, San Blasek bere bigarren jaialdia izan dau, il onen 11'n, igandez, eta egun au osorik gazteena izan dala esan bear. Egun ortan, ezta an izanez makiñarik, ez abererik, ez landararik, ez idi-probarik; baiña jai ederrak, probalekuan bertan, euskal usaiñez beteak, gazteak asmatu, eratu ta gorpuztuak. Goizean, eguraldi ederrez, txistulariak kalejira; gero, an bertan, dubarik, txistularien saioa, bertsolari ospetsuak, eta Durango'ko «Txoritxu Alai» dantzari taldearen ekitaldi ikusgarria.

Eta arratsaldean, lau t'erdietan, beste jaialdi zoragarri bat, Abadiño'ko gazteak ekarrita, «Ez dok amairu» deritxon gipuzkoak musikalari talde bikaiñaren abes-soñu ernagarriak. Gaur euskal abestian maisu diran M. Lourdes Iriondo'k, Mikel Laboa'k, Benito Lertxundi'k, Xabier lete'k eta «Urrikatz» bikoteak kantatu eben: Artza anai txalapartariak, euren antxiña bateko zurezko ots orregaz iskanbil biziak atera zituen; eta Ordizia'ko «Yoloak» orkestak ederto bete eban bere zeregina. Orrela amaitu dira aurtengo San Blas jaiak. Aurrera beti gazteok, ta zentzuna ta nortasuna.

A. ONAINDIA

Euria izan arren, ba-zan jentea Abadiño'ko San Blasetan.